

(non-accredited) persons in the process of intercountry adoption, credibility and effectiveness of monitoring the system of adopted children abroad, the place of bilateral agreements with the countries whose citizens adopt the majority of orphaned children from Ukraine, competition between international and national adoption, as well as competition between organizations that represent different Receiving States.

The research leads to the conclusion that the State plays an important role in choosing the model of implementation of the Hague Convention of 1993, because this international document has established minimum standards; however, it is not a universal legal act of adoption. An exclusive competence of Ukraine is the specification of criteria for accreditation and authorization of national and foreign organizations respectively, definition of the number for foreign accredited bodies that may be authorized in Ukraine. Thus, the participants of the discussion should focus on the choice of the model of the intercountry adoption institute instead of continuing the consideration of negative aspects of ratification by Ukraine of the Hague Convention on the Protection of Children and Cooperation in Respect of Intercountry Adoption of 1993.

Keywords: intercountry adoption, the Central Authority, accredited bodies, approved (non-accredited) person.

Матеріал надійшов 07.05.2017

УДК 347.772/774

Михайлюк Г. О.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ КОМЕРЦІЙНИХ ПОЗНАЧЕНЬ У ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті проаналізовано основні філософські підходи, методологію досліджень інституту комерційних позначень. Висвітлено теоретичне підґрунтя дослідження, розглянуто міжнародно-правові норми, які регламентують право комерційних позначень, проаналізовано наукові погляди на природу права ЄС, викладені в міжнародно-правовій літературі, джерела правового регулювання права комерційних позначень. Наголошено, що при розгляді питань європейської юридичної методології першочергового значення набуває відмінність між унітарним та внутрішнім правом і системою, а також причини її існування.

Ключові слова: методологія, правова система, європейське право, комерційне позначення, інтелектуальна власність.

Співпраця нашої держави з Європейською спільнотою та країнами всього світу передбачає врахування чинних міжнародних стандартів у різних сферах суспільних відносин, у тому числі в галузі інтелектуальної власності. Беручи до уваги зобов'язання України забезпечити рівень захисту прав на інтелектуальну власність, аналогічний до того, що встановлений у Співтоваристві, слід привести законодавство не тільки відповідно до ЦК України, а й максимально врахувати норми

Директив і Регламентів ЄС, що мають досить суворий підхід до встановлення вимог, яким мають відповідати комерційні позначення, що претендують на одержання правової охорони.

Інтелектуальна власність – найбільш європеїзована сфера приватного права. Методи, за допомогою яких три основні режими інтелектуальної власності були європеїзовані, відрізняються; зокрема пропонують три різні підходи до гармонізації. Так, у патентній сфері діють наднаціональна

система Європейської патентної Конвенції, дуальна система прийняття рішень (Європейське Патентне відомство та національна система), а також зростає роль судової практики (Європейського суду справедливості). У сфері торговельних марок вирізняються національні та унітарні режими ЄС (торговельна марка Співтовариства), які існують паралельно. Для авторського права характерні кілька національних систем європейських держав, доповнені великою кількістю директив ЄС і значною частиною національної судової практики та прецедентного права Європейського суду справедливості. Незважаючи на це, методологічним та інституційним аспектам європеїзації у сфері інтелектуальної власності вітчизняні вчені поки що приділяють недостатньо уваги, враховуючи досвід європейського приватного права [1, р. 3].

Як слушно зауважив академік Ю. С. Шемшученко, питання про гармонізацію тісно пов'язане з проблемою порівняльного вивчення правового досвіду різних країн, який необхідний, щоб розумно скористатися ним під час роботи над національним законодавством [2, с. 111–112].

Аналізуючи наднаціональні правотворчі концепції в ЄС, слід, передусім, виокремити дві форми інтеграційних правових процесів у сфері промислової власності в межах ЄС. Перша форма – гармонізація права, за якої відбувається зближення національних законодавств країн-членів ЄС у сфері правової охорони промислової власності. Передусім, гармонізація права в ЄС здійснюється за допомогою такого нормативно-правового акта, як директива. Остання має обов'язкову силу лише для тієї країни (або групи країн), якій вона адресована, і лише щодо того результату, на досягнення якого вона спрямована. Також її відмінною ознакою є те, що форми і способи реалізації положень, закріплених у директиві, визначає сама країна. Надалі директиви потребують імплементації у національне законодавство країн-членів ЄС упродовж певного періоду часу. При цьому ці держави мають утримуватися від правових заходів, які суперечитимуть положенням директиви. Деякі директиви повністю узгоджені (*fully harmonized*), тобто держави-члени не можуть імплементувати, а також застосовувати більш або менш обмежувальний чи розпорядчий характер заходів щодо захисту споживачів у сфері, яку вона гармонізує*. Інші директиви частково узгоджені (*partly harmonised*), отже, держави-члени здійснюють на власний

розсуд імплементацію положень, наприклад, запроваджуючи суворіші вимоги.

Водночас директиви не зобов'язують і не надають права фізичним особам. Однак відповідно до принципу «корисного ефекту» (*«effect utile»*), якщо держава-член не може імплементувати певні положення упродовж відведеного періоду часу, фізичні особи можуть самостійно на підставі директиви виконувати її норми, у разі якщо положення директиви є чіткими, повними, точними і безумовними. Отже, фізичні особи можуть прямо заявити про свої права на підставі директиви щодо держав-членів, але вони не обтяжені її вимогами. Фізичні особи можуть також вимагати відшкодування збитків через невиконання положень директиви державою-членом, але необхідно підкреслити, що останні не застосовуються безпосередньо між фізичними особами (немає горизонтального результату (*horizontal effect*)). Норми директиви адресовані тільки державам-членам, які відповідають за її імплементацію.

За іншої форми – уніфікації права – відбувається введення єдиного інструменту правової охорони промислової власності, що діє на всій території ЄС. Така форма значною мірою характерна і для охорони засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. Уніфікація права у межах ЄС здійснюється за допомогою прийняття регламенту [3, с. 202], всі положення якого є обов'язковими та прямо застосовуються у всіх державах-членах.

Як відомо, на відміну від уніфікації, гармонізація передбачає використання не лише міжнародних договорів, а й інших інструментів нормативної регламентації (торговельних звичаїв та узвичаєнь, модельних законів, типових контрактів тощо) з метою досягнення певного ступеня однаманітності норм, що регулюють міжнародну торгівлю. Інакше кажучи, термін «гармонізація» має ширший зміст, ніж термін «уніфікація», а її ініціаторами виступають, окрім держав, фізичні та юридичні особи.

Проте зв'язок між європейським і національним правом визначається організаційно, через моністичну або дуалістичну доктрину. У випадку права ЄС результат від обох систем полягає в тому, що перше містить норми прямої дії. Варто наголосити, що європейське право встановлює автономну правову систему, в якій юридичні терміни мають тлумачитися «автономно – незалежно від розуміння окремих держав-членів» (C-6/64 (*«Costa v ENEL»*)) (Reader nr. 1) [4]. Якщо національне законодавство суперечить європейському законодавству, його не повинні застосо-

* Member States can no longer implement or apply either less or more restrictive or prescriptive consumer protection measures in the area it harmonises.

увати (хоч це не є неефективним (*it is however not ineffective*)). Так, в юридичній ієрархії європейське право розташоване «навіть вище, ніж конституції держав-членів ЄС» (C-106/77 («*Simenthal*»)) (Reader nr. 2) [5]. Таке верховенство встановлено прецедентним правом Європейського суду справедливості, а також прийнято судами держав-членів. При цьому конституційні суди низки держав-членів мають право відступати від законодавства ЄС, якщо воно суперечить національним конституційним принципам [6].

Передусім, держави-члени зобов'язані утримуватися від будь-яких дій, які можуть суперечити європейському праву. Вони повинні максимально підтримувати його («корисний ефект»).

Перш за все, у судів держав-членів є такі п'ять основних обов'язків, що мають важливе значення для інтелектуальної власності:

1) прямо впливати на угоди ЄС, регламенти та директиви, в сенсі визнання того, що їхні положення надають права фізичним особам, які державні органи (і, можливо, фізичні особи) повинні поважати;

2) мати непрямий вплив на положення інших норм права ЄС, враховуючи директиви, у сенсі, наскільки це можливо, послідовної інтерпретації національного законодавства [7];

3) закликати державу-члена, відповідальну за збитки, заподіяні громадянинові внаслідок відмови, (правильно) імплементувати або застосувати директиву ЄС [8];

4) при прийнятті рішення по справі, яке не може бути оскаржене в апеляційному порядку і яке стосується норм права ЄС, що не містять принципи *acte clair**, національні суди повинні передати це питання до Європейського суду справедливості для попереднього вирішення згідно зі статтею 267 Угоди про функціонування Європейського Союзу [9];

5) винести рішення у справі, пов'язаній із застосуванням вердикту Європейського суду справедливості, прийнятого в рамках цього попереднього рішення, навіть якщо воно винесене не суто в межах зазначеного питання [10].

Вищенаведене створює враження, що право ЄС є частиною системи законодавства кожної держави-члена.

Враховуючи обставину, що процес правотворчості в галузі права інтелектуальної власності

* *Acte clair* – немає необхідності посилатися на норму законодавства, яка є досить чіткою і не підлягає сумнівам в Європейському суді справедливості (the idea that there is no need to refer a point of law which is reasonably clear and free from doubt to the European Court of Justice).

ЄС має комплексний характер, з обов'язковим урахуванням досвіду національного регулювання, доцільно звернутися до розгляду його основних рис та характеру втілення у норми національного законодавства. Але спершу варто звернути увагу на головний принцип правотворчої техніки в ЄС: відбирається краще із законодавств окремих країн, на основі чого видається директива, яка слугує базисом для вдосконалення законодавств інших країн-членів. Наприклад, основні положення Першої Директиви Ради № 89/104/ЄЕС «Про наближення законодавства держав-членів, що стосується торгових марок» [11] (далі – Директива № 89/104/ЄЕС) розроблялися на основі закону Бенілюксу про торговельні марки. Таким чином, основним механізмом нормотворчості є поширення кращого досвіду окремих країн на решту держав-членів ЄС.

Процес формування права інтелектуальної власності ЄС був доволі тривалим: основна проблема полягала в тому, що це право є територіальним за своїм характером, тобто правова охорона об'єктів інтелектуальної власності, надана на території однієї держави, не діє на території інших держав [12, с. 48]. Крім того, у різних країнах є відмінності у правозастосовчій практиці. Держави-члени ЄС, насамперед, забезпечують права національних правовласників, що суперечить меті й принципам створення єдиного ринку. У зв'язку з цим довгий час регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності залишалося на розсуд держав-членів ЄС, а співпраця у сфері інтелектуальної власності не входила до пріоритетних завдань ЄС. Варто зазначити, що в єдиній ст. 133 Римського договору [13] 1957 р., присвяченій інтелектуальній власності, останню вилучено з принципу вільного руху товарів у Співтоваристві. Це положення залишилося в оригінальній редакції також у прийнятих згодом Єдиному європейському акті (1987 р.) [14] і Маастрихтському договорі про Європейський Союз (1992 р.) [15].

Необхідність створення міжнародної системи зобов'язань щодо захисту прав інтелектуальної власності виникла, значною мірою, через такі чинники:

- 1) нездатність власників прав у багатьох країнах світу самостійно забезпечити захист прав на власні об'єкти;
- 2) нездатність власників прав отримувати, зберігати або надавати інформацію про свої комерційні позначення;
- 3) затримки передання справ до суду і винесення остаточного судового рішення щодо комерційних позначень;

- 4) неможливість отримання попередніх судових наказів, наказів про вилучення майна або термінових засобів судового захисту.

У контексті євроінтеграції важливим чинником розвитку розуміння концепту приватного права у Європі стало формування «європейського права», яке, на нашу думку, слід розглядати не лише як сукупність юридичних норм, що виникли у зв'язку з утворенням Європейських Співтовариств і Європейського Союзу, а й як систему визначальних гуманітарних цінностей, що ґрунтуються на правосвідомості учасників відносин у приватній сфері і забезпечуються, передусім, нею.

У зв'язку з цим доцільно відійти і від позитивістського підходу, і від природно-правової теорії, де немає фундаментальної об'єднувальної моральної ідеї, і від гуманного світогляду (ідеології). Сучасні реалії потребують відповідної зміни юридичних пріоритетів і цінностей, а разом із тим, і правосвідомості. Правосвідомість є творчим і порівняно самостійним феноменом юридичної сфери суспільства, що не може існувати без нього. Переосмислення позитивістського сприйняття правосвідомості з погляду його об'єктивного включення до духовно-культурологічного контексту припускає активне використання таких понять, як юридичний дух, правова духовність, правова рефлексія, сенс правосвідомості, правовий менталітет, абстрактна правосвідомість, юридична підсвідомість тощо.

У 1993 р. Н. МакКормік передбачив, що постсуверенному Європейському правовому порядку будуть потрібні як правила, специфічні для конкретної правової системи, так і принципи, що відображають спільні традиції, ідеї і забезпечують сумісність між системами, що частково збігаються [16, р. 1–18; 17, р. 517; 18, р. 101; 19, р. 415]. За його прогнозами, практика в галузі прав людини, ймовірно, запровадила «загальні традиції ідей», принципи пропорційності, справедливості та підпорядкованості, що мають особливе значення, поряд з ідеєю спільної Європейської правової спадщини та правової традиції, незважаючи на відмінності загального та цивільного права. Два десятиліття потому його передбачення та висновки мають значну підтримку в європейській науковій літературі, в тому числі у сфері інтелектуальної власності. Посилаючись на зауваження С. Вогенауера [20, р. 234], вони також створюють природно відправну точку для осмислення загальноєвропейського правового методу і форми, яка такий метод може і має прийняти.

Досліджуючи питання про бажану й можливу європейську юридичну методологію, враховуючи її цілі, вважаємо, що привабливість такої методології полягає в її потенційній здатності формувати правовий порядок ЄС, з метою захисту простору для національного права та прийняття рішень, і гарантії досягнення правової інтеграції шляхом визнання і поваги розмаїття традицій і *mentalités* держав-членів ЄС [21, р. 229]. Особливий інтерес для національних режимів інтелектуальної власності, узгоджених з директивами ЄС, має принцип Європейського суду справедливості *Marleasing* [7] (походить від назви однієї із сторін справи), запропонований як основа для європейської правової методології М. Амштуцем [22, р. 766], що підтримується автономною європейською доктриною прецеденту та іншими європейськими конституційними методами, наприклад, принципом пропорційності.

«Юридична методологія» може бути, в цілому, визначена як теорія або методика визначення змісту чинного законодавства чи рішення з конкретного питання [23]. Отже, вона включає всі аспекти прийняття законів і рішень, у тому числі спосіб, яким визначається вагомість правових норм і оголошуються рішення населенню [24]. Останні два аспекти правового методу особливо важливі для інтелектуальної власності, де правові норми в різних юрисдикціях варіюються за формою, змістом, і, відповідно, вагомістю, та представлені по-різному суб'єктами законодавчої ініціативи [25, р. 20].

Якщо правова методологія, як зазначено вище, – теорія і методика встановлення змісту чинного національного законодавства та рішення з конкретного питання, то що її робить «європейською»?

Це питання розглянув за межами сфери інтелектуальної власності М. Гесселінк. Одна річ, яку він зазначив, здається зрозумілою: методи існують не абстрактно, а у межах конкретної правової системи та пов'язаної з нею правової культури. Отже, можна стверджувати, що існування європейської правової системи робить правову методологію «європейською» [25, р. 20]. Відповідно, до неї можуть бути віднесені ті методи, за допомогою яких європейські інститути держав-членів ЄС здійснюють свої законні права та конституційні цілі. У контексті європейського права та права інтелектуальної власності такі завдання охоплюють регулювання (у тому числі створення) прав інтелектуальної власності, необхідних для підтримки чотирьох основоположних свобод та сприяння нормальному функціонуванню внутрішнього ринку [9], і захисту

основних прав європейських громадян, які охоплюють, крім права на інтелектуальну власність, право на повагу і захист людської гідності, право на недоторканність особистості, право на свободу слова та інформації, право на мистецтво і безмежне здійснення наукових досліджень, право на повагу до культурного, мовного та релігійного розмаїття, право на доступ до охорони здоров'я, право на повагу приватного і сімейного життя [26].

Враховуючи це, будь-яке всебічне дослідження європейської правової методології має включати в себе практики з різних установ, що мають різноманітні сфери регулювання, і для того, щоб дослідження виходило за межі суто описового, слід розглянути його у правильному соціологічному або правовому контексті [24]. Все це призводить до певних додаткових труднощів. Деякі полягають у тому, що правові методи самі по собі є частиною того, що утворює правову систему і виробляє правову культуру як таку у результаті обов'язкової циклічності визначення «європейської юридичної методології», зазначеної вище [25, р. 20]. Інше припущення – існування «європейської правової системи», межі якої мо-

жуть бути чітко визначені. Це питання розглядали правознавці кількох країн ЄС [27, р. 377; 28, р. 8], і особливо з альтернативного погляду в розумінні інтелектуальної власності, де існують різні «європейські» системи (ЄС і не ЄС) з різним формальним і неформальним ставленням до національного законодавства, що намагаються відмежувати європейську правову систему(и) інтелектуальної власності.

Це завдання також може бути марною справою, оскільки сприйняття європейського права, що існує поряд з національним законодавством, може, звичайно, не витримати критики, а, у підсумку, замість намагання визначити межі європейської правової систем(и) слід вирішити, коли конкретна європейська правова методологія має застосовуватись (або не застосовуватись). На нашу думку, краще було б зосередитися на потенційній ролі, яку юридична методологія може відігравати в узгодженні дій у сучасній складній реальності європейського правового порядку [25, р. 20]. Зазначене також усуває вищезгадану циклічність, визнаючи і підтримуючи роль правових методів у створенні правової системи і правової культури.

Список літератури

1. Pila J. Intellectual Property as a Case Study in Europeanization: Methodological Themes and Context / J. Pila // *The Europeanization of Intellectual Property Law: Towards a European Legal Methodology*. – Oxford University Press, 2013. – P. 3.
2. Шемшученко Ю. С. Теоретичні проблеми гармонізації законодавства України з європейським правом / Ю. С. Шемшученко // *Вісник академії правових наук*. – 2004. – Вип. 3 (28). – С. 111–112.
3. Ярошевська Т. В. Інтеграційні процеси в ЄС у сфері охорони засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг / Т. В. Ярошевська // *Право України: Юридичний журнал*. – 2013. – № 8. – С. 201–207.
4. (C-6/64) *Costa v ENEL* [1964] CELEX: 61964J0006.
5. (C-106/77) *Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal* [1978] ECR 629.
6. *The Rugby Football Union v Consolidated Information Services Ltd* [2012] UKSC 55, para 28.
7. (C-106/89) *Marleasing SA v La Comercial Internacional de Alimentación SA* [1990] ECR I-4135.
8. *APL Ltd v QC Leisure* [2012] EWHC 108 (Ch).
9. Treaty on the Functioning of the European Union 01.12.2009 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.vilp.de/localization?id=1458&lang=de>. – Title from the screen.
10. Case (C-393/09) *Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany v Ministerstvo kultury* (22 December 2010).
11. Перша Директива Ради 89/104/ЄС «Про наближення законодавства держав-членів, що стосується торговельних марок» від 21 грудня 1988 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_352/card6#Public. – Назва з екрана.
12. Ханина К. Генезис права интеллектуальной собственности Европейского Союза / К. Ханина // *Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права*. – 2004. – № 4. – С. 48.
13. Договір про заснування Європейської Спільноти 1957 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/994_017. – Назва з екрана.
14. Єдиний європейський Акт 1987 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties_treaties_singleact_de.htm. – Назва з екрана.
15. Договір про Європейський Союз 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/994_029. – Назва з екрана.
16. MacCormick N. Beyond the Sovereign State / N. MacCormick // *Modern Law Review*. – 1993. – № 56. – P. 1 – 18.
17. MacCormick N. Risking Constitutional Collision in Europe? / N. MacCormick // *Oxford Journal of Legal Studies*. – 1998. – № 18. – P. 517.
18. Ward I. Making Sense of Integration: A Philosophy of Law for the European Community / I. Ward // *Journal of European Integration*. – 1993. – № 12. – P. 101.
19. Rosenfeld M. Rethinking Constitutional Ordering in an Era of Legal and Ideological Pluralism / M. Rosenfeld // *International Journal of Constitutional Law*. – 2008. – № 6. – P. 415.
20. Vogenauer S. Eine gemeineuropäische Methodenlehre des Rechts-Plädoyer und Programm / S. Vogenauer // *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*. – 2005. – P. 234.
21. Pila J. A Constitutionalized Doctrine of Precedent and the Marleasing Principle as Bases for a European Legal Methodology / J. Pila // *The Europeanization of Intellectual Property Law: Towards a European Legal Methodology*. – Oxford University Press, 2013. – P. 229.
22. Amstutz M. In-Between Worlds: Marleasing and the Emergence of Interlegality in Legal Reasoning / M. Amstutz // *European Law Journal*. – 2005. – № 11. – P. 766.
23. Dickson J. Interpretation and Coherence in Legal Reasoning / J. Dickson // *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [Spring

- 2010 edition] [Electronic resource]. – Mode of access: <http://plato.stanford.edu/archives/spr2010/entries/legal-reas-interpret/>. – Title from the screen.
24. Bengoetxea J. The Justification of Decisions by the European Court of Justice / J. Bengoetxea // *Vortrage Reden und Berichte aus dem Europa-Institut*. – 1989. – № 202.
25. Hesselink M. W. A European Legal Method? On European Private Law and Scientific Method / M. W. Hesselink // *European Law Journal*. – 2009. – № 15. – P. 20.
26. Charter on Fundamental Rights of the European Union [Electronic resource]. – Mode of access: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524. – Title from the screen.
27. Richmond C. Preserving the Identity Crises: Autonomy, System and Sovereignty in European Law / C. Richmond // *Law & Philosophy*. – 1997. – № 16. – С. 377.
28. Dickson J. How Many Legal Systems? Some Puzzles Regarding the Identity Conditions of, and Relations Between, Legal Systems in the European Union / Dickson J. // *Problema*. – 2008. – № 2. – С. 8.

G. Mykhailiuk

METHODOLOGY OF COMMERCIAL DESIGNATIONS OF INSTITUTE FORMATION IN THE EU LAW

No area of private law has been Europeanized to the extent of intellectual property. In addition, the methods differ by which the three main IP regimes have been Europeanized, offering three different harmonization case studies. In the patent field there exists the supranational system of the European Patent Convention, which governs the pre-grant phase of a patent's life, depends on dual (European Patent Office and national) decision-making, incorporates an EU directive in respect of biotechnology (the Biotech Directive) and two EU supplementary protection certificate regulations, and is supplemented by a growing body of Court of Justice jurisprudence. In the trade mark field there are national and unitary EU (Community trade mark) regimes which exist in parallel. In addition, in the copyright field there are the national systems of European states, supplemented by a large number of piecemeal EU directives and a substantial body of national and Court of Justice case law. Despite this, to date there has been little sustained consideration of the methodological and institutional aspects of Europeanization in IP, and little attempt to draw lessons from the experiences of IP for European private law or vice versa.

While the relationship between European and national law is determined organizationally, via the monist or dualist doctrine, in the case of EU law the result under both systems is that the EU law is directly applicable. In addition to being directly applicable, the EU law is also supreme. This supremacy is established by Court of Justice case law, affirmed by Declaration 17 Concerning Primacy, and accepted by Member States' courts, albeit the constitutional courts of some Member States having reserved the right to derogate from the EU law if it conflicts with national constitutional principles.

In 1993 Neil MacCormick predicted that in the post-sovereign European legal order there would be a need both for the rules specific to particular legal systems and for principles reflecting common traditions of ideas and securing compatibility between partially overlapping systems. In his prediction, human rights jurisprudence would likely provide the 'common traditions of ideas', with the principles of proportionality, natural justice, and subsidiary having particular significance, along with the idea of a common European legal inheritance and legal tradition despite common and civil law differences. Two decades later his prediction and insights continue to find strong support in the European academic literature, including in the field of IP, as some of the chapters in this volume also demonstrate. Recalling again Vogenauer's remarks from 2005, they also offer a natural starting point for thinking about a common European legal method and the form which such a method might and ought to take.

Keywords: methodology, legal system, European law, commercial designation, intellectual property.

Матеріал надійшов 15.03.2017